

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये
राज्यातील ग्रामीण भागातील इयत्ता
५ वी ते १२ वी व शहरी भागातील
इयत्ता ८ वी ते १२ च्या शाळांचे वर्ग
सुरक्षितपणे सुरु करण्यासाठी
अतिरिक्त मार्गदर्शक सूचना.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक संकीर्ण : २०२१/प्र.क्र.११३/एसडी-६
मादम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : -२४ सप्टेंबर, २०२१

- वाचा :-** १) शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.८६/एसडी-६, दिनांक १५ जून, २०२०.
२) शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.८६/एसडी-६, दिनांक २४ जून, २०२०.
३) शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.८६/एसडी-६, दिनांक २२ जुलै, २०२०.
४) शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.८६/एसडी-६, दिनांक १७ ऑगस्ट, २०२०.
५) शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०२०/प्र.क्र.८६/एसडी-६, दिनांक २९ ऑक्टोबर, २०२०.
६) संचालक (प्राथमिक / माध्यमिक व उच्च माध्यमिक) शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य,
पुणे यांचे पत्र क्र.जाक्र अमाशा /शा.सुरु/२०२१/एस-१/१८७२, दि.१४ जून, २०२१.
७) मा.मुख्यमंत्री यांचेकडील बैठक दिनांक २२/०६/२०२१
८) शासन परिपत्रक क्रमांक संकीर्ण : २०२१/प्र.क्र.९४/एसडी-६, दि.७ जुलै, २०२१
९) सार्वजनिक आरोग्य विभागाचे Break the Chain-Modified Guidelines आदेश,
दि.२ ऑगस्ट, २०२१
१०) शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०२१/प्र.क्र.११३/एसडी-६, दिनांक १० ऑगस्ट, २०२१

पार्श्वभूमी :-

उपरोक्त संदर्भाधीन अ.क्र. ८ व १० येथील परिपत्रकान्वये राज्यातील शाळांमधील वर्ग सुरु करणेबाबत मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आल्या आहेत. मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी राज्यातील कोविड परिस्थितीचा आढावा घेऊन लॉकडाऊनच्या अनुषंगाने शिफारशी करण्यासाठी सार्वजनिक आरोग्य विभागांतर्गत टास्क फोर्स नियुक्त करण्यात आलेला आहे. सदर टास्क फोर्ससोबत दि.२४.८.२०२१ रोजी झालेल्या चर्चेच्या वेळी टास्क फोर्सने शाळा सुरु करण्यासंदर्भात काही शिफारशी / सूचना केल्या आहेत. सदर सूचनांपैकी ज्या सूचना उपरोक्त अ.क्र. ८ व १० येथील परिपत्रकान्वये विभागाने दिलेल्या नाहीत अशा अतिरिक्त मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

परिपत्रक :

२. शासन परिपत्रक दिनांक ७ जूलै, २०२१ व दिनांक १० ऑगस्ट, २०२१ नुसार देण्यात आलेल्या मार्गदर्शक सूचनांसह सदर परिपत्रकात नमूद अतिरिक्त मार्गदर्शक सूचनांचे पालन करून राज्यातील ग्रामीण भागातील इयत्ता ५ वी ते १२ वी व शहरी भागातील इयत्ता ८ वी ते १२ वी चे वर्ग दि. ४ ऑक्टोबर, २०२१ रोजी पासून सुरु करण्यास सदर परिपत्रकान्वये शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

३. **अतिरिक्त मार्गदर्शक सूचना :-**

अ) प्रत्येक शाळेमध्ये हेल्थ क्लिनिक सुरु करणे :-

- शक्य असल्यास क्लिनिक सुरु करावे.
- विद्यार्थ्यांचे नियमितपणे टेम्परेचर तपासावे.
- शक्य असल्यास यासाठी इच्छुक डॉक्टर पालकांची मदत घेण्यात यावी.
- सर्व शाळा आरोग्य केंद्राशी संलग्न कराव्यात.
- हेल्थ क्लिनिकमध्ये स्थानिक आरोग्य केंद्रामधील डॉक्टर व परीचारीकांची मदत घ्यावी.
- उपरोक्त कामासाठी CSR किंवा स्थानिक निधीतून खर्च करण्यात यावा.

ब) शाळेत येताना घ्यावयाची काळजी :-

- मुलांना शाळेत पायी येण्यासाठी शिक्षकांनी प्रोत्साहित करावे.
- ज्या शाळांमध्ये स्कूलबस / खाजगी वाहनाद्वारे विद्यार्थी येतात, अशा वाहनांमध्ये एका सिटवर एकच विद्यार्थी बसून प्रवास करेल याची दक्षता घेण्यात यावी.
- विद्यार्थी बसमध्ये चढताना व उतरताना विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेसाठी वाहन चालक / वाहक यांनी विद्यार्थ्यांना सॅनिटायझरचा वापर करण्यास प्रोत्साहित करावे.

क) शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांसाठी नवीन मार्गदर्शक सूचना:-

- जेवण व इतर बाबी केल्यानंतर साबण किंवा सॅनिटायझरने हात धुण्याबाबत विद्यार्थ्यांना सतत सूचना द्याव्यात.
- विद्यार्थ्यांनी गृहपाठ ऑनलाईन पध्दतीने सादर करण्याबाबत निर्देश द्यावेत, जेणेकरून विद्यार्थ्यांमध्ये पुस्तकांची अदलाबदल होणार नाही.
- वेळ असल्यास गृहपाठ शक्यतो वर्गामध्येच करून घ्यावा.

ड) खेळाच्या मैदानाबाबत मार्गदर्शन:-

- सद्यःस्थितीत कोणत्याही प्रकारचे खेळ घेण्यात येवू नयेत.
- कोरोना विषयक परिस्थिती सर्वसामान्य झाल्यानंतर काही खेळ घेण्यास हरकत नाही. तथापि असे खेळ घेत असताना खालीलप्रमाणे काळजी घेण्यात यावी.
- खेळाचे साहित्य नियमित सॅनिटाईज करावे.
- खेळ खेळणाऱ्या विद्यार्थ्यांकडे शिक्षकांनी लक्ष द्यावे, विशेषतः थकलेल्या व दमलेल्या विद्यार्थ्यांकडे लक्ष असावे.
- विद्यार्थ्यांच्या चेहऱ्यावर मास्क असावा व त्यांच्यामध्ये २ मीटरचे अंतर असावे.
- जवळचे संबंध येणारे खेळ जसे, खो-खो, कबड्डी इत्यादी टाळावे. क्रिकेट, शारीरिक शिक्षण अशाप्रकारचे खेळ/ कार्य करण्यास हरकत नाही.

इ) आजारी विद्यार्थी शोधणे :-

- ताप, सर्दी, जोरात श्वासोच्छवास करणारे, शरीरावर ओरखडे, डोळे लाल झालेले, ओठ फुटलेले व लाल झालेले, बोट, हात आणि सांधे सुजलेले, उलटया - जुलाब व पोटदुखी असलेले विद्यार्थी वर्गात असल्याचे लक्षत आल्यानंतर त्यांना डॉक्टरकडे नेण्याची व्यवस्था करावी व डॉक्टरांच्या सल्ल्याने विद्यार्थ्यांच्या उपस्थितीबाबत निर्णय घ्यावे.

फ) विद्यार्थ्यांवरील मनोसामाजिक परिणामांबाबत शिक्षकांना अवगत करणे- खालील लक्षणे दर्शविणाऱ्या विद्यार्थ्यांची शिक्षकांनी विशेष काळजी घ्यावी.

- जास्त चिडचिड करणारे, रागीट व छोटयाशा गोष्टीने निराश होणारे,

- वर्गात नेहमी शांत बसणारे व कोणत्याही गोष्टीत स्वारस्य न दाखविणारे,
- वयाशी विसंगत वर्तणूक दर्शविणारे उदा. अंगठा चोखणे इ.,
- खाण्याच्या व झोपण्याच्या सवयीत बदल दर्शविणारे,
- शालेय शिक्षणात असामान्य घट दर्शविणारे,
- असहाय्य झालेले व सतत रडणारे विद्यार्थी.
- अशी लक्षणे असणाऱ्या विद्यार्थ्यांची विशेष काळजी घ्यावी व त्यांच्याशी संवाद साधावा.

ग) विद्यार्थ्यांच्या मनोसामाजिक स्वास्थ्याबाबत शिक्षकांना मार्गदर्शन :-

- पहिल्या १ ते २ आठवड्यामध्ये थेट शिक्षणावर भर न देता विद्यार्थ्यांस शाळेची सवय होवू द्यावी.
- प्रत्येक विद्यार्थ्यांची पार्श्वभूमी अवगत करून त्यानुसार विद्यार्थ्यांशी परस्पर संवाद साधावा.
- कोविड होवून गेलेल्या विद्यार्थ्यांशी सर्वसामान्य विद्यार्थ्यांप्रमाणे वागावे,
- विद्यार्थी व पालकांशी ऑनलाईन / ऑफलाईन पध्दतीने संपर्कात राहणे.

ह) शिक्षक-पालक बैठकीत चर्चा :-

- कोविड आजाराबाबत माहिती व सदर आजार टाळण्याबाबत माहिती देणे,
- पालकांच्या प्रश्नांना योग्य संवादाने उत्तर द्यावे,
- पालकांनी पुरेसे मास्क तयार करणे व सदर मास्क दररोज धुणे,
- मुलांना मोबाईलची सवय लागू नये अशा पध्दतीने पालकांनी लक्ष ठेवण्याबाबत पालकांना मार्गदर्शन करणे.
- लवकर उठून शाळेच्या वेळेत मुलांना तयार करणे,
- मुलांना कमीत कमी पुस्तके /वहया न्याव्या लागतील अशी व्यवस्था असावी.

ज) घरात प्रवेश करताना घ्यावयाची काळजी :-

- घरात आल्यानंतर थेट स्नानगृहामध्ये जाणे,
- स्नान करून युनिफॉर्म बदलणे,

- आंघोळीनंतर युनिफॉर्म साबणाच्या पाण्यात बुडवून ठेवावा किंवा संबंधित शाळेने विद्यार्थ्यांना युनिफॉर्म ऐच्छिक करावा.
- मास्कसुद्धा साबणाच्या पाण्याने धुवून बाहेर वाळत ठेवावा,
- पालकांनी मुलांना शाळेचे उपक्रमाबाबत अवगत करून त्यांना पुढील दिवसासाठी तयार करावे.

ल) सीएसआर निधीचा उपयोग करणेबाबत :-

- शाळांना फॅन, सॅनिटायझर या गोष्टी सीएसआर निधीमधून उपलब्ध करून घेण्यास हरकत नसावी,
- वैद्यकीय उपकरणे जसे, ऑक्सीमीटर, इन्फ्रारेड थर्मामीटर, औषधे, मास्क इ. सीएसआर मधून उपलब्ध करून घेण्यास हरकत नसावी.

४. वरील मार्गदर्शक सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे. तसेच शासनाने कोविड संदर्भात वेळोवेळी दिलेल्या सूचनांचे पालन देखिल करण्यात यावे.

५. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२१०९२४१७५९०२८९२१ असा आहे. सदर परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(राजेंद्र पवार)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव.
- ३) मा. उप मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव.
- ४) मा. अध्यक्ष व मा. उपाध्यक्ष, विधान परिषद, विधान भवन, मुंबई.
- ५) मा. सभापती व मा. उपसभापती, विधान सभा, विधान भवन, मुंबई.
- ६) मा. मंत्री, (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव.
- ७) मा. राज्यमंत्री, (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव.
- ८) आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

- ९) राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
- १०) संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
- ११) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १२) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १३) प्रभारी संचालक, बालभारती,
- १४) सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक.
- १५) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, सर्व
- १६) मुख्याधिकारी, नगरपालिका, सर्व
- १७) शिक्षणाधिकारी प्राथमिक/माध्यमिक (सर्व)
- १८) प्राचार्य, जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था (सर्व).
- १९) प्रशासन अधिकारी, महानगरपालिका (सर्व)
- २०) निवडनस्ती (कार्या.एसडी-६)
